

SADRŽAJI I CILJEVI KATEHEZE SAKRAMENTA POTVRDE

Aldo Starić

UVOD

Govoriti o sadržajima kateheze o sakramentu potvrde nužno upućuje na teologiju tog sakramenta, osobito na tzv. učinke. No, treba reći da na tom području teološka istraživanja, kojih je baš u novije vrijeme bilo mnogo, nisu došla do općeprihvaćenih rezultata i gledanja, posebno s obzirom na učinke ovog sakramenta. Ni tradicija nam u tome ne daje dosta svjetla; dapače, nerijetko prošlost ovog sakramenta svjedoči da je teologiziranje o ovom sakramentu bilo objašnjavanje određene prakse, pa je teško doći do „misaone pozadine”, koja je ipak uvjetovala da obredni dio kršćanske inicijacije bude sastavljen od dvije fokusne točke jedne te iste elipse: obred vodom (krst) i obred pomazanja odnosno polaganja ruku (potvrda). Zato kada ovdje govorimo o sadržaju kateheze o sakramentu potvrde, mora se imati na umu da su teološki doprinosi na ovom području još uvijek vrlo skromni, usprkos mnoštvu pokušaja i prijedloga, odnosno da su ti doprinosi još uvijek provizorni. Nije čudno da će i ovaj napis nužno nositi obilježje nedorečenosti i provizornosti.

Osim teoloških rezultata, za katehezu može biti od koristi i konkretna praksa odnosno

konkretni oblici slavljenja ovog sakramenta. Ovaj će napis i to uzeti u obzir, ali sa sviješću da treba razlikovati one sadržaje koji proizlaze iz same naravi tog sakramenta od onih koji proizlaze iz okolnosti njegovog slavljenja, tj. treba razlikovati sadržaje koji su „označeni” u samom sakramentu od onih koji se nekako nameću iz tog sakramentalnog slavlja.

1. POTVRDA – SAKRAMENAT KRŠĆANSKE INICIJACIJE

Iz činjenice da je potvrda sakramenat kršćanske inicijacije proizlaze i neki zahtjevi s obzirom na sadržaje kateheze o tom sakramentu. Novija je teologija jednodušna bar u tom da smisao i značenje potvrde traži u naglašenom jedinstvu krsta i potvrde, pa makar se odijeljeno slavili. S druge strane, osobitost sakramenta potvrde ne može se tražiti u jednostavnom „povećanju” krsne milosti, jer je time krst shvaćen kao nešto nedovršeno, a nije ni očito u čemu je zasebnost potvrde. No, za katehezu je još važnije da se ne uputi linijom „oduzimanja” nečega što pripada krstu, da bi onda imala što reći o smislu sakramenta potvrde, odnosno da bi neke krsne teme pripisivala potvrđi. Danas i u katehezi uočavamo da postoji *jedna*

kršćanska inicijacija unutar koje treba tražiti specifičnost sakramenta potvrde, da bi onda ta specifičnost došla do izražaja i u katehezi. Čini se da je u današnjoj situaciji, kada se još ne može reći da je dovoljno uočena zasebnost i specifičnost sakramenta potvrde, upravo nužno da neke inicijacijske teme i ne dijelimo po sakramentima, nego da se izvode iz jedne jedinate kršćanske inicijacije, odnosno iz inicijacije kao cjeline.

2. POTVRDA – SAKRAMENAT DUHA SVETOGA

Uza sve nejasnoće tradicija smisao i značenje potvrde ipak konstantno vezuje uz primanje Duha Svetoga. Ta tradicija često nije od velike koristi jer govori dosta uopćeno: sakramenat potvrde opisuje se kao „poseban dar” Duha Svetoga, kao primanje samoga Duha Svetoga i sl. Uza sve te i slične nedorečenosti ipak ostaje o vjeri Crkve kroz stoljeća trajni podatak da je potvrda sakramenat Duha Svetoga, iako to ne znači da je samo potvrda sakramenat Duha Svetoga. Stoga tvrdnju da je potvrda sakramenat Duha Svetoga treba shvaćati afirmativno, ali ne i ekskluzivno. To posebice vrijedi za krst. Naime, otkada je pred nekoliko desetljeća sakramenat potvrde postao predmet zauzetih teoloških istraživanja, bilo je sugestija i pokušaja da se osobitost ovog sakramenta traži u primanju Duha Svetoga, s time da se sakramentu krsta „oduzimao” Duh Sveti, pa se je govorilo da krst ima „negativni” učinak (oproštenje grijeha) a potvrda „pozitivni” (primanje Duha Svetoga). Danas je to gledanje uglavnom napušteno, jer je već u NZ sasvim jasno da je osobitost Kristovog krsta baš u tome što je krst Duhom Svetim. Bez obzira na putove traženja zadovoljavajućeg rješenja o odnosu krsta i potvrde s obzirom na Duha Svetoga, ipak je bar jedno sigurno: čak ako se „potvrđni” Duh shvaća kao eksplicitacija „krsnog” Duha, tj. kao liturgijsko slavljenje jednog elementa otajstva spasenja, koje je kao cjelina – uključujući i Duha Svetoga – darovano u krstu, odnosno kome je čovjek krstom „pristupio”, onda i u tom slučaju Duh Sveti postaje izrazita obvezna tema kateheze o potvrđi. No,

čini se da je to samo minimum. S velikom vjerojatnošću može se reći da je specifičnost „potvrđnog” Duha u tome što je tim sakramentom uzeta u obzir *povijesna i društvena* dimenzija „biti kršćanin”, što čovjek postaje krstom. Naime, bitna je karakteristika otajstva spasenja da se već sve dogodilo a da se ipak još događa; Isusovim vazmenim otajstvom ispunio se Božji naum čovjekovog spasenja a ipak povijest spasenja traje i dalje dok se ne dovrši. To je onaj „već” Isusove Pashe, Isusovog prijelaza k Ocu, ali i onaj „još ne” dovršenja. Po krštenju smo „već” dionici eshatološkog spasenja u Isusu Kristu, ali to naše udioništvo u dogođenom spasenju, koje bitno uključuje i eshatološki dar Duha Svetoga, ipak ne dokida povijest, nego povijest i dalje teče. Iako je Isusova Pasha bila „ispunjenje” povijesti spasenja, ipak se ta povijest još treba „dovršiti”. Duh krsta uključuje nas u „ispunjenje” povijesti spasenja, dok je Duh potvrde princip dovršavanja otajstva spasenja. U tom kontestu može postati razumljiviji govor koji povezuje potvrdu i „zrelost”, odnosno „puninu”. No, pri tom je važno da se „zrelost” i „punina” ne gleda prvenstveno individualistički, tj. kao stvar koja se tiče pojedinca, nego u prvom redu kao događanje koje se tiče Tijela Kristova, u kojemu pojedinac nije izgubljen, nego može i svoju osobnu odraslost u Duhu postići u stvarnosti Crkve. Naime, Crkva nije puki zbroj pojedinih krštenika, preporođenih i ispunjenih Duhom Božjim, nego je nova kvaliteta – Tijelo Kristovo. Duh potvrde ima prvenstveno u vidu odnose među krštenicima a onda i odnose Crkve prema ostalim ljudima, kojima je ona svjedok spasenjskog djela Božjeg. U tom kontekstu spomenimo tradiciju koja ipak nastoji da pri dijeljenju sakramenta potvrde bude prisutan biskup – osobno, po delegatu ili bar po ulju koje je on posvetio. Time ne ulazimo u raspravu o djelatelu sakramenta potvrde, ali kao da je i time sugerirano da je potvrdom označen Duh koji stvara Crkvu, a ne samo pojedince (krst!). No, Duh potvrde, u onoj mjeri u kojoj stvara suživot među kršćanima, ujedno ističe i osobnost pojedinca. Crkva nije zajednica samo po tome što krštenici imaju istu „krsnu narav”, rođenu „iz vode i Duha”, nego i po tome što

nas Duh potvrde čini „duhovnim” osobnosti-
ma koje su osposobljene i zadužene da kao oso-
be tvore jedno Kristovo Tijelo. Duh potvrde
upućuje na jedinstvo u različitosti darova, spo-
sobnosti, na „karizme” koje su potrebne za iz-
gradnju Crkve i za njezino svjedočenje u svijetu.

Ovo što je upravo rečeno o Duhu sakramen-
ta potvrde nameće neke teme koje će biti oso-
bito, ako već ne isključivo, uzete u obzir u ka-
tehezi o tom sakramentu. Te bi se teme mogle
naznačiti na slijedeći način:

a) Kateheza o potvrđi – možda ne jedino,
ali sigurno naglašeno – iziskuje temu o Duhu
Svetom, temu mišljenja i življenja po Duhu.
Ali pri tom treba jasno doći do izražaja da nas
ova tema opet vraća Isusu iz Nazareta – njego-
voj riječi, njegovim postupcima, njegovoj sud-
bini..., jer je njegova povijesna egzistencija ist-
tinsko i iscrpno življenje po Duhu. U njegovom
radu, ponašanju, trpljenju treba „otčitavati”
što to znači živjeti po Duhu Božjem. Isus u
svome konkretnom življenju jest „mjera”
Duha Božjega i mjerilo za „rasuđivanje duho-
va”.

b) Kateheza o sakramentu potvrde traži i
temu povijesti spasenja, pri čemu će doći do
izražaja smisao za rasporedbu (ekonomiju)
Božjeg spasenjskog djelovanja. Takva će katehe-
za, barem implicitno, sadržavati uočljivu nazna-
ku da se „vrijeme već ispunilo”, tj. da je doga-
đaj Isusa Krista, odnosno njegovo vazmeno otaj-
stvo, definitivni i neporecivi Božji zahvat u ljud-
skoj povijesti koji kvalificira i budućnost či-
tavog čovječanstva pa i svega stvorenoga.
Povijest ljudskog roda nije jednostavno ponav-
ljanje istih uspjeha i promašaja, nego je povijest
ostvarivanja kraljevstva Božjega, povijest „do-
vršavanja” spasenja. No, nije riječ o običnom
čekanju, nego o suradnji s Duhom Božjim koji
„obnavlja lice zemlje”. Biti spašen sakramen-
tom krsta ne zatvara, nego baš otvara povijest
spasenja, u kojoj je svaki krštenik sudionik i
čimbenik.

c) Kad govorimo o sakramentu potvrde,
nameće se i tema o Crkvi; o Duhu kao poveza-
nosti onih koji su krstom „rođeni odozgo” i
tvore jednu Božju obitelj oko novoga Adama;

o Duhu kao obiteljskom duhu, o Crkvi kao o
životnom prostoru rođenih „iz vode i Duha”.
Kateheza o sakramentu potvrde razvijat će smi-
sao za druge, koji su dio i moga „ja” jer su dio
Tijela koje sam i ja. Duh potvrde jest princip i
osposobljavanje za međusobno razumijevanje,
komuniciranje, zajedničarenje „u Duhu”,
usprkos svim razlikama. Ali tu je i osjećaj od-
govornosti za druge, smisao za „nošenje tereta
jedni drugih”. Tu su i vrline koje su nužne za
suživot: praštanje, radovanje uspjehu drugih...
Tu je i potreba stvaranja našega „mi”, koje ne
dokida, nego baš pretpostavlja i afirmira „me-
ne” i „tebe”. Zahvaljujući (i) sakramentu po-
tvrde i prihvaćanju Božje akcije u njemu ozna-
čene Crkva će biti „sakrament... najtješnji-
jeg sjedinjenja s Bogom i jedinstva čitavog ljud-
skog roda”. Ali to jedinstvo pretpostavlja vjeru
da Duh unutar jednog Tijela dijeli različite
darove, mnogovrsne „karizme”. I ti darovi i te
sposobnosti od Duha su Božjega! Ali svi ti da-
rovi Duha dani su za služenje, za izgradnju
Tijela.

d) Uz sakrament potvrde već se dugo vezu-
je i tema svjedočenja, novom „Redu potvrde”.
Teološki govoreći, nije dovoljno jasno da li
se služba svjedočenja nameće kao tipična tema
sakramenta potvrde. Neki su pokušali službu
svjedočenja utemeljiti u sakramentu potvrde,
razlikujući implicitno uvođenje u tu službu već
po krštenju i službeno uvođenje po sakramentu
potvrde. Čini se pogodnijim govoriti o svjedo-
čenju u povodu kršćanske inicijacije, tj. uteme-
ljivati je i u krstu i u potvrđi, jer očito da se
Duh za svjedočenje može dati tek onome koji
je krstom primio puninu spasiteljskog dara,
koji uključuje i Duha Svetoga. Možda bi speci-
fičnost potvrde, kada je u pitanju svjedoče-
nje, više došla do izražaja kad bi se Duh potvrde
poimao kao duh relacija i „ad intra” (Duh Ti-
jela Kristovog) i „ad extra” – osposobljenje za
navještanje velikih Božjih djela onima koji ni-
su kršćani, tj. ako se ima u vidu društveni ka-
rakter sakramenta potvrde. Kateheza o po-
tvrđi očito neće govoriti samo o tome da smo
svjedoci, nego će pokušati konkretizirati obli-
ke i primjerene metode svjedočenja u određe-
nom vremenu i podneblju.

3. KONKRETNA PRAKSA I SADRŽAJI KATEHEZE O POTVRDI

Već više stoljeća konkretna praksa podjeljivanja sakramenta potvrde sugerirala je i određene teme u katehezi o tom sakramentu. Mi bismo ovdje uzeli u obzir dvije činjenice koje se redovito događaju u praksi Crkve u našim krajevima: činjenica da se sakrament redovito dijeli u višim razredima osmogodišnje škole a gotovo uvijek u dobi „uporabe razuma” i činjenica da redovito (mjesni) biskup podjeljuje taj sakrament.

a) Činjenica da se u nas sakrament potvrde redovito prima u višim razredima osmogodišnje škole pruža *moгуćnost* da se primanje ovog sakramenta shvati i tumači kao ratifikacija krsta, kao osobno prihvaćanje i usvajanje krsta primljenog u dobi kad nismo bili sposobni osobno vjerovati. Budući da je krst „potpuna stvarnost” kada je ne samo čin Božji i čin Crkve nego i čin primaoca, slavljenje sakramenta potvrde u kasnijim godinama pruža mogućnost da to bude čas javnog, gotovo službenog, prihvaćanja krsne Božje inicijative. No, treba biti jasno da sakrament potvrde to nije po svojoj naravi, ali da može biti prilika kada njegovo slavljenje poprima i aspekt ratifikacije krsta. Konkretno, riječ je o osobnoj vjeri koja je prigodom krštenja nedostajala. No, pri tom je potrebno imati na umu dob u kojoj se prima krštenje, pa onda od dotičnog potvrđenika tražiti vjeru primjerenu dobi – ne manju, ali ni veću! No, naša konkretna praksa, ali i uska povezanost krsta i potvrde, sugerira da u katehezi o potvrdi budu prisutne i izrazito krsne teme: preporođenje, suobličenje Isusu Kristu... Ali pri tom se čini potrebnim da te teme budu prikazane kao krsne, a ne pripisivati ih potvrdi. Naime, krsne se teme, odnosno krsna se kateheza nameće zato da bi krst postao „potpuna stvarnost”

(usp. „Red krštenja djece” – Prethodne napomene, br. 3). Čini se da i psihološki uvjerljivije djeluje ako se pokaže da je krsna kateheza potrebna da bi krst (djece) postao ono što treba biti, tj. i osobno prihvaćanje i opredjeljenje nego da se neuvjerljivo ističe važnost sakramenta potvrde.

b) Druga je činjenica da u nas redovito biskup podjeljuje sakrament potvrde. Ne ulazimo u problematiku da li prisustvo biskupa – direktno ili indirektno – ulazi u samu narav potvrde, nego želimo naglasiti jednu temu koja je nekako ilustrirana tom praksom. To je otvorenost mjesne (župske) zajednice drugim kršćanskim zajednicama. Bitno je za kršćansku zajednicu da je u odnosu sa svim ostalima zajednicama, iako se ta povezanost tek tu i tamo ostvari. Ali i bez obzira na konkretna ostvarenja rečenog odnosa, važno je podržavati tu svijest da se ne bi mjesne zajednice zatvorile u sebe i postale samodostatne pa i neka vrsta sekta. Konkretni običaj, da biskup redovito dijeli sakrament potvrde ili da bar dođe prezbiter iz nekog drugog mjesta, čini da liturgijsko slavlje na očitiji način postaje i slavlje „katolici-teta” te mjesne crkvene zajednice a i sam sakrament potvrde kao da poprima razmjere univerzalne Crkve.

ZAKLJUČAK

Ovi su reci više iznijeli problematiku na koju nailazimo kada je govor o sadržajima kateheze o sakramentu potvrde negoli konkretne sadržaje. Razlozi takvog postupka očiti su iz samog napisa. Pa i ono što je sugerirano kao mogući pa i potrebni sadržaj kateheze o potvrdi više je traženje i pokušaj negoli sigurni i konačni rezultat. Čini se da u sadašnjem stadiju teologije o potvrdi drukčije i ne može biti.